

گفت‌وگوی «جوان» با نویسنده کتاب «حکایت ملک خداداد» درباره پاکستان

فرهنگ، حلقه گمشده ارتباط ایران و پاکستان

محمدرضا کمیلی دارای کارشناسی ارشد رسانه و ایده‌پرداز برتر قرآنی کشور است که سال‌هاست در مجموعه‌های فرهنگی و مذهبی ملی و بین‌المللی فعالیت دارد و اجرای دهها طرح دانش‌آموزی، مسجدی و برگزاری نمایشگاه‌های مختلف در قم را تجربه کرده‌است. وی سابقه فعالیت در آستان حرم حضرت معصومه (س) و اینک توفیق همجواری با امام رتوف را دارد. وی طی سال‌ها تحقیق‌اطلاعاتی خوبی درباره پاکستان جمع‌آوری کرده‌است. کتاب «حکایت ملک خداداد» او اکنون بهترین مرجع برای شناخت پاکستان است. «جوان» با این فعال فرهنگی گفت‌وگو کرده‌است.

■ ■ ■

شاید بیشترین قرابت و علقه فرهنگی میان انقلاب اسلامی و پاکستان باشد اما مثل بسیاری از امورا، این ظرفیت‌ها نادیده گرفته شده و پس از ۴۰سال همچنان شاهد انفعال در این باب هستیم. چه شد وارد حوزه فرهنگ شدیدی؟ فرهنگ ایران و پاکستان شدیدی حدود هشت سال قبل به دعوت یکی از دوستان وارد کار فرهنگی در زمینه نزدیک کردن دو ملت ایران و پاکستان شدم سپس مجموعه بزرگی از علاقه‌مندان دو کشور را گرد هم آوردیم. علت اصلی تألیف کتاب‌های «حکایت ملک خداداد» و «پاک‌ستان» هم‌خأل‌شدید منابعی غنی برای علاقه‌مندان به پژوهش در حوزه پاکستان بود. آماده کردن «حکایت ملک خداداد» سه سال زمان سرد و به تلف مدیر هنری کتاب اثری فاخر پدید آمد که مورد تقدیر وزارت خارجه پاکستان قرار گرفت. در این کتاب تاریخ، فرهنگ، اعتقادات، روابط مشترک ایران و پاکستان، ظرفیت‌های عظیم همسایه‌شرفی و... مورد بررسی قرار گرفته‌است و تمام رنگی بودن کتاب هم سبب جذابیت آن شده‌است. بزرگانی از ایران و پاکستان برای کتاب تقریظ نوشته‌اند که فکر می‌کنم در استقبال مردم از آن بسیار مؤثر بوده‌است. کتاب «پاک‌ستان» نیز برای پژوهشگران مفید است، زیرا جریان‌های سیاسی پاکستان به صورت طبقه‌بندی شده در آن معرفی شده‌اند و مخاطب در زمانی کم می‌تواند به مطالب زیادی اشراف پیدا کند.

انجام گرفت، نظرش چه بود؟

زمان سفر نخست‌وزیر پاکستان به عنوان مترجم همراهشان بودم. البته آن زمان کتاب آماده نشده بود، ولی نوع ترجمه مورد پسند مسئولان هماهنگی تشریفات نخست‌وزیر پاکستان قرار گرفت و سبب تقدیر توسط سفیر پاکستان شد. موضوع کتاب را به ایشان گفتم و خانم‌رفعت مسعود نیز اعلام کرد نسبت به این موضوع اشتیاق دارد. متأسفانه بیماری کرونا کار رونمایی کتاب توسط عمران خان را سخت کرد. مدتی بعد شام‌محمود قریشی، وزیر خارجه پاکستان به ایران آمد و کتاب با حضور ایشان رسماً رونمایی شد. وی خواستار ترجمه آن به زبان‌های اردو و انگلیسی شد. البته

دیگری هم هست که به اراده دولت‌ها، نوع نگاهشان به جهان و سیاست‌های آنان برمی‌گردد.

باز خورد‌های کتاب چطور بود؟

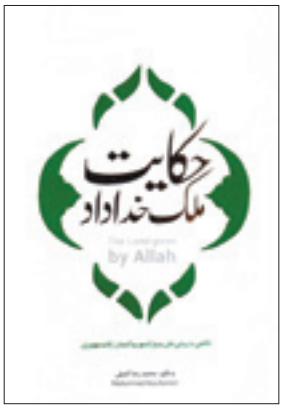
بازخورد‌های مثبتی داشتیم، دقیقاً باعث تأثیر مستقیم و جدی بر مخاطب بوده‌است. خیلی‌ها با تعجب می‌گفتند پاکستانی را که این کتاب معرفی کرده هرگز حتی تصور نمی‌کردند. ذوق‌زدگی وزیر خارجه پاکستان را نیز مشاهده کردم با اینکه فارسی بلد نبود دقایق طولانی کتاب را ورق زد. سپس تصاویر مربوط به شهر مولتان (زادگاهش) را یافت و آن را برای حاضرین شرح داد. البته برخی دوستان نقدهایی هم داشتند که باید توجه کرد ولی با توجه به اینکه علت اصلی نگارش کتاب عملی بیشتر از قبل کرد. مردم مانده بود و نبود کتابی که پاکستان حقیقی را به مخاطب معرفی کند، سبب رنج بود.

مقصد گردشگری جهان در سال ۲۰۲۰ بوده‌است، عموماً با تعجب می‌پرستند مگر پاکستان جز بیابان چیز دیگری هم دارد؟ به هر حال به دلیل نبود اطلاعات مناسب حتی در مجامع خبرگانی کار فرهنگی منسجمی درباره پاکستان صورت‌نگرفته و این یک نقص بسیار بزرگ در حوزه روابط با شرق است.

بزرگ‌ترین خلأ فرهنگی بین ایران و پاکستان را چه می‌دانید؟

نبود آگاهی مناسب از ظرفیت‌های دو کشور که تصور می‌کنم حاصل عدم انجام کار فرهنگی یا انجام ناقص آن است. وقتی خانه فرهنگ را بزرگترین فرهنگ و مرکز تحقیقات زبان فارسی ایران در پاکستان بدون کارمند ایرانی اداره می‌شوند و بقیه تنها با یک ایرانی به فعالیتشان ادامه می‌دهند نباید توقع داشته باشیم معجزه‌ای صورت بگیرد. با بسیاری از صاحب‌نظران و نخیشان فرهنگی جریان ساز صحبت کرده‌ام که ممکن است درباره غرب صاحب نظر باشند ولی درباره پاکستان به اعتراف خودشان فاقد اطلاعات هستند. در چنین شرایطی عموم افراد جامعه، اطلاعات درج شده در رسانه‌ها را بدون تحلیل در دست یا غلط بودن آن معیار نوع نگاه خود قرار می‌دهند و این یعنی بعدها هم اگر کار فرهنگی بخواید صورت بگیرد ما زیر سفر قرار داریم. سال‌ها باید تلاش کنیم تا ذهن مخاطب نسبت به گزاره‌های منفی خالی نشود. البته مسائل

فرهنگی

پنج‌شنبه ۲۴ تیر ۱۴۰۰ | ۴ دی‌الحجه ۱۴۴۲ |

گزارش

روسیه به دنبال جذب سهم ترکیه

از گردشگران ایرانی

لغو روادید روسیه می‌تواند باعث رشد سفر ایرانیان به سرزمین شمالی شود

■ **محمد صادقی**

یک‌ماه‌از اعلام خبر لغو روادید روسیه برای ایرانیان می‌گذرد، خبری مهم در حوزه گردشگری که می‌تواند تأثیر بسزایی در الگوی سفرهای خارجی داشته‌باشد. سفرهای گروهی به روسیه برای ایرانیان با لغو ویزا راحت‌تر شد. البته روس‌ها هنوز برای سفرهای تک نفره ویزا را لغو نکرده‌اند. در اصل تصمیم‌گیران کشور روسیه با این کار سفر توره‌های گردشگری به این کشور را تسهیل کرده‌اند.

■ **بیانیه روس‌ها**

به‌دنبال اعلام خبر لغو روادید، وزارت امور خارجه روسیه با انتشار بیانیه‌ای به جزئیات این اتفاق مهم اشاره کرد. در این بیانیه آمده‌است: در اساس توافق‌های قبلی، در تاریخ یکم ژوئیه ۲۰۲۱ (۱۱ خرداد ۱۴۰۰) توافقنامه میان دولت جمهوری اسلامی ایران و دولت فدراسیون روسیه در خصوص سفرهای گروهی بدون ووادید برای گردشگران دو کشور که در ۲۸ مارس ۲۰۱۷ (۸ فروردین ۱۳۹۶) در مسکو امضا شد، لازم‌الاجرا می‌شود. این توافقنامه برای سفرهای بدون ووادید گروه‌های توریستی متشکل از پنج تا ۵۰ نفر که توسط سازمان‌های گردشگری ایران و روسیه تشکیل شده‌اند، برای مدت زمان حداکثر ۱۵ روز پیش‌بینی شده‌است.

نهاد‌های هماهنگ‌کننده این توافقنامه از طرف وزارت میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری ایران و نمایندگان دیپلماتیک آن، از طرف روسیه روس توریسم و مقامات اجرایی در زمینه گردشگری نهادهای قوه اجرایی فدراسیون روسیه است. در پایان این بیانیه آمده‌است: پذیرش گروه‌های توریستی در فدراسیون روسیه بر ایران در چارچوب توافقنامه پس از رفع محدودیت‌های موقت ورود شهروندان خارجی به این کشور بر اساس دستور دولت فدراسیون روسیه در تاریخ ۱۶ مارس سال ۲۰۲۰ (۲۶ اسفند ۹۸) مورد محدودیت موقت ورود اتباع خارجی و افراد بدون تابعیت به فدراسیون روسیه و تعلیق موقت صدور ویزا و دعوت‌نامه در رابطه با همه‌گیری جدید ویروس کرونا امکان‌پذیر است.

چند سال قبل خاطرم هست شیعیان پاکستان از پر خوردهای بد سفارت ایران با کسانی که می‌خواهند به ایران بیایند گلّه داشتند آیا هنوز وضعیت همانطور است؟

آن زمان شیعیان و به طور کلی زائران در مسیر اخذ ویزای زیارتی با مشکلات جدی و سختی روبه‌رو بودند. این مشکلات در حال حاضر (شرایط غیر کرونایی) تا حدی حل شده‌است. با تأکیدات رهبر معظم انقلاب در سطوح دولتی کارگروه‌هایی شکل گرفت تا مسائل زائران پاکستانی حل شود و این امید وجود دارد که در طول سال‌های آینده شاهد بهبود مسیر زیارت باشیم. پژوهش‌های مفصّلی داشته‌ایم و زمانی بیش از ۷۲ مشکل را که گریبان‌زائران در ایران و پاکستان می‌گرفت، شناسایی کرده‌بودیم که البته نتایج تحقیقات موجود است.

در ایران چند پژوهشگاه تخصصی در زمینه پاکستان وجود دارد؟ متأسفانه پژوهشگاه‌های که مجموعه‌های علمی و پژوهشی پاکستان یا ایران را مورد مطالعه قرار دهند، بسیار کم هستند و یکی از نواقص موجود در روابط دو کشور همین موضوع است. در اصل قشر تحصیلکرده و دانشگاهی به‌خواری مناسب و قابل‌استناد دسترسی ندارند و در بسیاری از موضوعات جز گمانه‌زنی یا حرف‌های غیرمستند مطالبی دیده نمی‌شود.

بهترین روش برای نزدیکی دولت و پاکستان را چه می‌دانید؟

ایران و پاکستان آنقدر ظرفیت مشترک و عمیق اعتقادی، تاریخی، فرهنگی و... دارند که اگر به درستی بیان شوند هیچ دشمنی نمی‌تواند شکافی ایجاد کند ولی در بیان هنرمندانه این اشتراکات ضعف جدی داریم. به‌شخصه کار فرهنگی و فعالیت اقتصادی را حلقه گمشده ارتباط ایران و پاکستان در این زمان می‌دانم. ایران و پاکستان دارای اقتصاد مکمل هستند و روی هم رفته نزدیک به ۳۰۰ میلیون نفر جمعیت دارند. اگر از این ظرفیت بزرگ به خوبی استفاده شود، مشکلات هر دو کشور حل خواهد شد. در باب مسائل فرهنگی نیز فکشی نیست اگر گروه‌های خودجوش مردمی کار را به دست بگیرند تلاش دشمنان مشترک برای تخریب روابط ناکام خواهد ماند و تجویلی شگرف در منطقه رقم خواهد خورد.

در زمان مناظرات، سعید جلیلی روی پاکستان تأکید ویژه‌ای داشت. علت تأکید این‌کاندیدا چه بود؟

این توفیق را داشته‌ام که در برخی مسائل از مشورت آقای جلیلی استفاده کنم. حرف‌های جالبی از ایشان درباره پاکستان شنیدم. به‌خاطرم دارم وقتی برای معرفی فعالیت‌های مجموعه پاکستان ایرانی‌ترین همسایه با ایشان دیدار داشتم، گفت شما باید تعدادی از نخیشان را وارد فضای پاکستان کنید. بعد از پایان گزارش و توضیحات با خنده از آمادگی خود سخن گفت. برای ایشان ظرفیت‌ها به پاکستان خیلی جالب بود و حتی پیشنهادات مشترکی هم ارائه کرد. در یکی دیگر از برنامه‌هایی که به دعوت ما سخنرانی می‌کرد، جمله جالبی گفت اینکه دشمنان روابط ایران و پاکستان را در طول ۷۰سال خراب کرده‌اند و نباید انتظار داشته باشیم این روابط با سه یا چهار سال کار فرهنگی تغییر جدی کند.

روسیه در خصوص برگزاری تورهای گردشگری داشته‌باشیم، شاهد آن خواهیم بود که چندی پیش ازانس گردشگری فدرال روسیه (روس توریسم) به تور ابروتورهای این کشور توصیه کرد که گردشگرانی را که در یک سال گذشته موفق شده‌اند سفر برونزد و سفر آنها به تعویق افتاده‌است، باید در اولویت به ترکیه اعزام شوند.

■ **کام بلندا ایران و روسیه‌ا**

بوریس یوریمستروف، سرکنسول روسیه در اصفهان معتقد است که لغو روادید ایران و روسیه، اقدامی است که می‌توان به استفاده بهتر از ظرفیت گردشگری و فرهنگی میان دو کشور منجر شود. یوریمستروف می‌گوید: توافق‌های مهمی در سطح دولت‌های ایران و روسیه برای توسعه گردشگری در سال‌های اخیر صورت گرفته‌است که مسافرت شهروندان آنها را هموار می‌سازد. وی می‌افزاید: اکنون نوبت آژانس‌های گردشگری ایران و روسیه است که در این زمینه برنامه‌ریزی و فعالیت کنند. هرچند باید شرایط ناشی از شیوع ویروس کرونا را نیز در نظر گرفت. یوریمستروف با اشاره به اینکه برخی از برنامه‌های حضوری مشترک بین روسیه و ایران در دوران کرونا متوقف شده‌است، اظهار امیدواری می‌کند که هرچه زودتر و با وفاق‌گش کردن شرایط همه‌گیری بیماری کووید ۱۹ این برنامه‌ها از سر گرفته شود.

وی همچنین با اشاره به روابط فرهنگی و ورزشی ایران و روسیه تأکید می‌کند: آموزش زبان روسی و فارسی به‌طور متقابل در دو کشور کمک زیادی به توسعه این روابط می‌کند.

به‌نظر می‌رسد با کنترل موج کرونا و همچنین فراگیر شدن تزریق واکسن کرونا در ایران و روسیه، باید در آینده نزدیک شاهد شروع سفرهای دسته‌جمعی ایرانیان به روسیه باشیم. اما آنچه برای ایران می‌تواند حائز اهمیت باشد، این است که متقابلاً بتواند روس‌ها را برای سفر به ایران ترغیب کند.

اکنون نوبت آژانس‌های مسافرتی ایران و روسیه است که از فرصت‌های پیش‌رو استفاده کنند